

1. OTURUM

AKRAN ZORBALIĞI NEDİR?

AMAÇ

Öğrencilerin akran zorbalığı kavramını, zorbalık davranışlarını ve akran zorbalığı rollerini tanıması

KAZANIMLAR

Bu oturum sonunda öğrenciler;

- Zorbalık kavramını tanımlayabilirler
- Zorbalığı çatışma ya da saldırgan davranıştan ayırabilirler
- Zorbalığın türlerini bilirler
- Zorbalık yapan, zorbalığa maruz kalan ve izleyicilerin kimler olduğunu söyleyebilirler

MATERYAL

Tahta, kalem, "Evet", "Hayır", "Bilmiyorum" yazılarının bulunduğu A4 boyutunda üç kâğıt, FORM 1- Zorbalık Türleri Çalışma Kâğıdı, FORM 2- Senaryolar, FORM 3- Akran Zorbalığı Nedir?

YÖNTEM VE TEKNİK

Soru-cevap, tartışma, örnek olay

SÜRE

40 dakika

SÜREÇ

• "Bugün akran zorbalığı hakkında konuşacağız; zorbalığın ne olduğunu ve ne olmadığını öğreneceğiz. Akran zorbalığı konusunda paylaşım yaparken sınıf arkadaşlarımızın ismini kullanmamaya, onları suçlayıcı konuşmamaya dikkat edelim. Şimdi zorbalık hakkında zaten bildikleriniz veya bildiğinizi düşündüklerinizle başlayalım." diyerek sürece giriş yapılır.

• "Akran Zorbalığı nedir?", "Okulda gözlemlediğiniz zorbalık davranışları nelerdir?" öğrencilere soruları yöneltilir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar tahtaya yazılır.

• Öğrenciler zorbalık tanımlarını sunduktan sonra, zorbalık "Bir ya da daha fazla güçlü öğrencinin kendisinden güçsüz öğrenciye zarar verme,

rahatsız etme ya da küçük düşürmek için defalarca eziyet etmesi ya da eziyet etme çabası” şeklinde tanımlanır.

• Zorbalığın farklı şekillerde yapılabileceği söylenerek zorbalık türleri konusunda aşağıda yer alan bilgi verilir (Ayrıntılı bilgi FORM 3 de yer almaktadır.). Öğrencilerden tahtaya yazılan (öğrencilerin örnek olarak verdiği) zorbalık davranışlarını sınıflandırmaları istenilir (Tahtanın soluna öğrencilerin örnek verdiği zorbalık davranışları alt alta yazılır. Türlerini anlattıktan sonra sağ tarafa zorbalık türleri alt alta yazılarak öğrencilerden onları eşleştirmeleri istenebilir. Bir başka seçenek de FORM 1’i öğrencilere dağıtarak onlardan zorbalık davranışlarını kağıt üzerinde sınıflamalarını istemek olabilir.)

Fiziksel Zorbalık: *Vurma, çelme takma, iteleme, tekmeleme ya da çocuğun eşyalarını çalma veya onlara zarar verme.*

Sözel Zorbalık: *Ad takma, küçük düşürme, tehdit etme, dalga geçme, hakaret etme, kendini kötü hissetmesine sebep olma, mağdura ya da ailesine hakaret etme, küçük düşürücü, incitici, hakaret edici sözler söyleme, vb.*

İlişkisel Zorbalık: *Dışlama, birini kasıtlı olarak grup dışında tutup yalnızlığa itme, aleyhinde yalan yanlış söylentiler çıkarma ve yayma, oyun veya diğer etkinliklere almama, mağdur hakkında çeşitli yerlere çirkin sözler yazma.*

Siber Zorbalık: *Sms, e-posta, sohbet odaları yolu ile veya sosyal medya hesapları üzerinden zarar verici yazılar ve çevrimiçi (online) resimler yayınlama.*

• Öğrencilere “Bir davranışa zorbalık diyebilmek için davranışın üç özelliğe sahip olması gerekir. Bunlar;

1. Zorbalığı yapan ile zorbalığa maruz kalan kişi arasında güç dengesizliği vardır,
2. Tekrarlanan bir davranıştır ve
3. Davranış zarar verme amacıyla kasıtlı yapılır.

Davranış bu özellikleri barındırmıyorsa zorbalık olarak kabul edilmez.” açıklaması yapılır.

• Öğretmen “Evet”, “Hayır” ve “Bilmiyorum” yazılarının bulunduğu kağıtları sınıfın farklı köşelerine yerleştirir. Daha sonra öğrencilere aşağıda yer alan ilk senaryoyu okur. Öğrencilere “bu senaryoda anlatılan durum zorbalık mıdır?” sorusunu yöneltir ve verdikleri yanıtı göre sınıfta uygun köşelere gitmeleri istenir. Daha sonra öğrencilere neden bu yanıtı seçtiklerini sorar.¹

¹ Bu çalışma uzaktan öğretimde FORM 2’de yer alan her bir senaryo öğrencilerle ekrandan paylaşılarak okunur. Daha sonra öğrencilerin “Bu senaryoda anlatılan durum zorbalık mıdır?” sorusuna “Evet”, “Hayır” ve “Bilmiyorum” şeklinde sözel olarak ifade etmeleri ya da her bir yanıt için belirlenen emoji kullanmalarını istenebilir.

Senaryo 1: Okulda çok popüler bir öğrenci olan Selma, hemen hemen her gün okulda Cansu'yla alay etmektedir. Selma daha önce birçok kez Cansu'yu yere itmiş ve Cansu ağlayana kadar onu rahatsız etmiştir. Cansu ağlayınca da gülerek "Nesin sen? Büyük bir bebek mi?" demiştir. (Öncelikle "Evet" köşesine geçen gruba neden bu yanıtı seçtiklerini sorarak başlayınız. Buradaki durumun güç dengesizliği, tekrarlama ve incitme niyetinin varlığı dolayısıyla akran zorbalığı olduğu belirtilir.)

Senaryo 2: Mine ve Öykü okulun tiyatro grubundadırlar. Ancak tiyatro çalışmalarını dışında arkadaşlıkları yoktur. Derslerden sonra tiyatro çalışmasının olduğu bir gün Mine'nin arkadaşı Selen onları bir arada görünce Mine'ye "İnanamıyorum. Bu garip kızla mı takılıyorsun?" demiştir. ("Bilmiyorum" bölümüne geçen gruba neden bu cevabı seçtiklerini sorarak başlayınız. Açıklayınız: Bu sadece tekrar tekrar olursa zorbalıktır. Ancak, zorbalık olmasa da hoş bir davranış olarak kabul edilmez.)

Senaryo 3: Ceren ve Tülin ilkokuldan beri arkadaşlar. Ceren, cumartesi günü ders projesi üzerinde birlikte çalışmak için Tülin'den onlara gelmesini ister. Tülin evde misafirleri olduğu için gelemeyeceğini söyler. Ancak Ceren Tülin'in cumartesi günü sınıftaki birkaç kızla sinemaya gittiğini duyar. Tenefüste Tülin'le yüzleşir ve ona bağırarak "yalancı ve ikiyüzlü" olduğunu söyler. ("Hayır"a taşınan gruba neden bu cevabı seçtiklerini sorarak başlayınız. Bu olayda herhangi bir güç dengesizliği veya tekrarlama olmadığı için akran zorbalığı olmadığını belirtiniz.)

Senaryo 4: Nihat sınıfın futbol takımında oynamayı çok istemektedir. Ancak takımın lideri olan Selim onun oynamasına hiç izin vermemiştir. ("Bilmiyorum" bölümüne geçen gruba neden bu şekilde cevap verdiklerini sorarak başlayınız. Açıklayınız: Selim Nihat'a hiçbir zaman kötü bir şey söylememiş olsa da, bir otorite konumunda olduğunuzda birini defalarca dışlamak bir zorbalık biçimidir.)

• Öğrencilere "Görüldüğü gibi her saldırgan davranışın olduğu durum akran zorbalığı olarak tanımlanamaz. Akran zorbalığını saldırgan, kaba davranışlar ve arkadaşlar arasında olabilecek çatışma durumlarından ayırt edebilmek önemlidir. Bir durumu zorbalık olarak tanımlayabilmek için daha önce belirttiğimiz gibi ' taraflar arası güç dengesizliği, davranışın bir süredir tekrarlanıyor olması ve incitmek amacıyla kasıtlı yapılıyor olması' gereklidir." açıklaması yapılır.

• “Şimdi sizlerle bir hikâye paylaşacağım. Paylaşımımın ardından da hikâyeye ilişkin sorular yönelteceğim.” diyerek aşağıda yer alan hikâyeye okunur.

Beşinci sınıf öğrencisi olan Fatih son iki ayda birçok kez Arda, Batu ve Demir’in hoş olmayan davranışlarına maruz kalmıştır. Arda ve arkadaşları okulda birçok öğrencinin önünde Fatih’e hoş olmayan isimlerle seslenmiş, dış telleri konusunda onunla alay etmiş, onu yumruklayarak, tekmeleyerek yaralamışlardır. Sonrasında Fatih’i okulda yalnız (arkadaşsız) bırakmayı da başarmışlardır. İki gün önce ise Arda ve Batu, Fatih’in kalemlerini sırasının üzerinden alarak çöp kutusuna atmışlardır.

• “Bu bir akran zorbalığı hikâyesi... Neden zorbalık diyoruz?”, “Burada hangi zorbalık davranışlarını görüyorsunuz? Bu davranışlar hangi zorbalık türündedir?” soruları öğrencilere yöneltilerek çalışma pekiştirilir.

• Öğrencilere “Bir zorbalık durumunda üç rol vardır. Zorbalık yapan, zorbalığa maruz kalan ve zorbalığı izleyenler.” açıklaması yapılır ve “Bu hikâyede kimler hangi rolde?” sorusu yöneltilerek yanıtlar alınır.

• Son olarak “Bugün akran zorbalığı ile ilgili çalıştık. Zorbalığın ne olduğu, bir durumun zorbalık olarak nitelendirilmesi için hangi özelliklere sahip olması gerektiği, zorbalık davranışının türleri ve zorbalık durumunda roller üzerinde durduk. Sonraki çalışmamızda farklı zorbalık rollerindeki bireylerin ne hissettikleri konusunda çalışacağız.” diyerek oturum tamamlanır.

FORM 1

AKRAN ZORBALIĞI FARKINDALIK PROGRAMI- ÖĞRENCİ FORMU // ZORBALIK TÜRLERİ ÇALIŞMA KAĞIDI

Yönerge: Aşağıda yer alan tabloda zorbalık türleri belirtilmiştir. Hangi zorbalık davranışlarının hangi zorbalık türüne dahil olacağını belirtiniz.

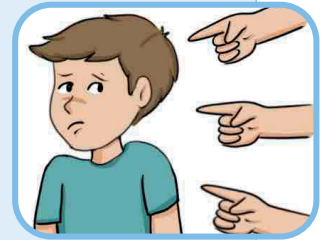
Fiziksel Zorbalık

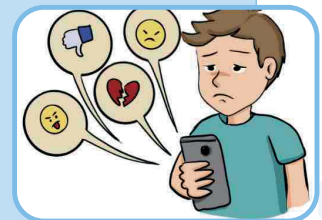
Sözel Zorbalık

İlişkisel Zorbalık

Siber Zorbalık

SENORYALAR

Senaryo 1: Okulda çok popüler bir öğrenci olan Selma, hemen hemen her gün okulda Cansu'yla alay etmektedir. Selma daha önce birçok kez Cansu'yu yere itmiş ve Cansu ağlayana kadar onu rahatsız etmiştir. Cansu ağlayınca da gülererek "Nesin sen? Büyük bir bebek mi?" demiştir.

Senaryo 2: Mine ve Öykü okulun tiyatro grubundadırlar. Ancak tiyatro çalışmaları dışında arkadaşlıkları yoktur. Derslerden sonra tiyatro çalışmasının olduğu bir gün Mine'nin arkadaşı Selen onları bir arada görünce Mine'ye "İnanamıyorum. Bu garip kızla mı takılıyorsun?" demiştir.

Senaryo 3: Ceren ve Tülin ilkokuldan beri arkadaşlar. Ceren, cumartesi günü ders projesi üzerinde birlikte çalışmak için Tülin'den onlara gelmesini ister. Tülin evde misafirleri olduğu için gelemeyeceğini söyler. Ancak Ceren Tülin'in cumartesi günü sınıftaki birkaç kızla sinemaya gittiğini duyar. Tenefüste Tülin'le yüzleşir ve ona bağırarak "yalancı ve ikiyüzlü" olduğunu söyler.

Senaryo 4: Nihat sınıfın futbol takımında oynamayı çok istemektedir. Ancak takımın lideri olan Selim onun oynamasına hiç izin vermemiştir.

FORM 3 AKRAN ZORBALIĞI FARKINDALIK PROGRAMI- ÖĞRENCİ FORMU // AKRAN ZORBALIĞI NEDİR?

AKRAN ZORBALIĞI NEDİR?

Akran Zorbaliğı

Bir ya da daha fazla güçlü öğrencinin kendisinden güçsüz öğrenciye zarar verme, onu rahatsız etme ya da küçük düşürmek için defalarca ona eziyet etmesi ya da eziyet etme çabasıdır.

Akran Zorbaliğının Üç Temel Özelliğı Vardır.

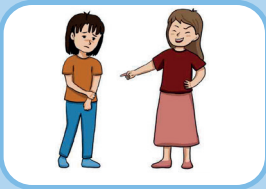
- Zorbaliğı yapan ile zorbaliğına maruz kalan kişi arasında güç dengesizliğı vardır.
- Tekrarlanan, süreklilik gösteren davranışlardır.
- Davranış zarar verme niyetiyle kasıtlı olarak yapılır.

Akran zorbaliğı güç, kontrol ya da maddi şeyler elde etmek gibi amaçlarla yapılabilir.

Akran Zorbaliğı Farklı Şekillerde Yapılabilir.

Fiziksel Zorbalık: Fiziksel güç içeren davranışları içeren akran zorbaliğı türüdür. Vurmak, tokat atmak, dövmek, tekmelemek, itmek- çekmek, tırnaklamak, saçını çekmek, çelme takmak, tükürmek, eşyalara zorla el koymak, para ya da eşya çalmak, zorla bir şeyler ısmarlatmak, defter ya da kitaplarını karalamak, eşyalarını izinsiz kullanmak fiziksel zorbalık örnekleridir.

Sözel Zorbalık: Sözel ifadeler içeren akran zorbaliğı türüdür. Küfür etmek, alay etmek, dalga geçmek, lakap takmak, bedensel özellikleriyle alay etmek (boyu, kilosu, saç vb.), dış görünüşüyle (gijysi, gözlük) alay etmek, konuşma tarzı, aksanı veya şivesiyle dalga geçmek, aşağılanmak, küçük düşürmek, hakaret etmek, tehdit etmek sözel zorbalık örnekleridir.

İlişkisel Zorbalık: Sosyal ilişkilere zarar vermeyi hedefleyen davranışlardır. Bu akran zorbaliğı dedikodu yapmak ve yaymak, asılsız söylentiler yaymak, sırlarını ortaya çıkarmak, arkadaş grubundan dışlamak, soyutlamak, yanına oturmasını istememek, toplum içinde utandırmak veya küçük düşürmek, jest ve mimikler ile istenmediğini hissettirmek görmezden gelmek, küsmek, kıskandırmak, taklit etmek, kıs kıs gülmek, tehdit etmek, okul dışı aktivitelere dahil etmemek gibi davranışları içerir.

Siber Zorbalık: Siber zorbalık, bilgisayar, telefon gibi dijital teknolojilerin kullanılarak yapılan akran zorbaliğı türüdür. Sosyal medya, mesajlaşma ve oyun uygulamaları gibi platformlarda veya cep telefonu aracılığıyla yapılabilen, kurbanları kokutmayı, kızdırmayı veya utandırmayı amaçlayan, tekrarlayıcı davranışlardır. Örneğin; sosyal medyada birinin hakkında yalanlar yaymak veya özel videolarını ya da fotoğraflarını yayınlamak, mesajlaşırken incitici veya tehdit edici mesajlar göndermek, başka birinin adına hesaplar açarak diğer insanları kandırmak, onları bu hesapla tehdit etmek vb. gibi davranışlar siber zorbalık davranışlarıdır.

Zorbalıkta Üç Rol Vardır.

- Zorbalık yapan kişi
- Zorbaliğına maruz kalan kişi
- İzleyici(ler) kişi veya kişiler

Zorbalık Herkese Zarar Verir

Zorbalık sadece zorbaliğına maruz kalan kişiye değil, aynı zamanda bunu izleyenlere ve hatta zorbaliğı yapanlara da fiziksel, duygusal veya sosyal olarak zarar verir.